

ки Беларусі в названях іспользуецца беларускі язык, как символ асобага нацыянальнага самасозна-
ня, што выдзяляе Беларусь среди других нацый.

І самое простое і часта ўпотребляемае – прамі указваць на горад: бубликі «Вітэбскіе», торт
«Вітэбскі фігурны», сладості сахарныя «Вітэбскіе», колбаса вареная «Вітэбская», закуска «По-
вітэбскі», пельмені «Вітэбскіе», полуфабрыкат «Вырезка говяджыя Вітэбская» і т.д.

Заклученне. В названях продольстваенных товаров горада Вітэбска дастаточна актывна іспользуецца
топонім Вітэбска, аднак потенциал мясцовай топоніміі в фарміраванні брэндав прадстав-
ляецца далёка не ісчэрпаным.

Літэратура

1. Маркетопедыя [Электронны рэсурс]. – Рэжым дасупа: <http://marketopedia.ru/114-naming.html>. - Дата дасупа: 16.02.2018.

ФРАЗЕАЛАГІЗМЫ З КАМΠΑНАНТАМ “БЕЛЫ” Ў БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ

Краўцова Ю.С.

студэнтка 4 курса ВДУ імя П.М. Маішэрава, г. Віцебск, Рэспубліка Беларусь

Навуковы кіраўнік – Несцяровіч В.І., канд. філал. навук, дацэнт

Навуковы інтарэс да вывучэння фразеалогіі не аслабляе і ў цяперашні час. На вялікае мноства
надзённых пытанняў у гэтай галіне лінгвістычная навука дала вычарпальны адказ. У той жа час некато-
рыя пытанні па-ранейшаму застаюцца актуальнымі і прывабнымі для даследавання, у прыватнасці, ад-
ным з такіх можна назваць вывучэнне фразеалагізмаў, якія ў сваёй структуры маюць кампанент-
колераабазначэнне.

У прыродзе колер – гэта аб’ектыўнае дадзенае, незалежнае ад людзей, ад іх густаў і ацэнак, але ў
культуры і, адпаведна, у мове ўспрыманне колеру суб’ектыўнае. Сымволіка колераабазначэнняў ў розных
мовах можа адрознівацца, што звязана як з гісторыяй і культурай народа, так і з яго моўнымі традыцы-
ямі. Актуальнасць выбранай тэмы абумоўлена павышанай цікавасцю лінгвістыкі да выяўлення: а) функ-
цыянальнай і семантычнай адметнасці фразеалагізмаў з колераабазначальнымі кампанентамі і б) “коле-
равага” выбару беларусаў у моўнай карціне свету.

Мэта публікацыі – выяўленне лінгвістычнай і нацыянальна-культурнай адметнасці фразеалагізмаў
з кампанентам “белы” ў беларускай мове.

Матэрыял і метады. Матэрыялам для даследавання сталі фразеалагічныя адзінкі (ФА) тыпу *на
белым кані, у белых пальчатках, у белы свет як у капейку* і да таго пад. Метады даследавання: апісальны,
лексікаграфічны, статыстычны, семантыка-кампанентнага аналізу.

Вынікі і іх абмеркаванне. У “Слоўніку фразеалагізмаў” І. Я. Лепшава [1] з кампанентам “белы”
намі выяўлена 19 адзінак. Для іх аналізу выбраны наступныя параметры:

- адпаведнасць назвы колеру часцінам мовы;
- суадноснасць “каляровых” фразеалагізмаў з часцінамі мовы;
- камбінаванне белага колеру з іншымі ў складзе аналізаваных фразеалагізмаў;
- тэматычная накіраванасць семантыкі ФА з кампанентам “белы”.

1) У пераважнай большасці белы колер перадаецца ў складзе фразеалагізмаў з дапамогай прымет-
нікаў (16 фразеалагізмаў): *шыта (сшыта) белымі ніткамі* ‘няўмела, няўдала схавана, скрыта што-н.’, *да
белых мух* ‘да першага снегу, да халадоў (рабіць што-н.)’, *на белым кані* ‘у выгядным становішчы, як пе-
раможца’ і інш. У адзінкавых выпадках белы колер абазначаецца субстантываванымі прыметнікамі –
рабіць з белага чорнае (белае чорным) ‘падаваць што-н. у іншым выглядзе, беспадстаўна перайначваць’,
чорным па белым ‘вельмі дакладна, выразна, зусім пэўна, недвухсэнсава’ або дзеясловам – *ні ачарніць ні
абяліць* ‘прамаўчаць, ніяк не рэагуючы на чыё-н. вызнанне’. Такая суадноснасць не выпадковая. Пры-
метнікі як свабодныя лексемы (не ў складзе фразеалагізмаў) з’яўляюцца ў беларускай мове больш ча-
стым сродкам выражэння колеракода “белы”, чым іншыя часціны мовы, і ў мастацкіх тэкстах. Гэта ад-
значаюць беларускія даследчыкі Ю. М. Бабіч [2, с. 16], І. Я. Бабаед [3, с. 127].

2) Па семантычных і граматычных характарыстыках фразеалагізмы гэтай групы суадносяцца з
рознымі часцінамі мовамі. Часцей яны адпавядаюць назоўнікам (6 выпадкаў): *белая варона* ‘чалавек, рэз-
ка непадобны да іншых людзей сваімі паводзінамі ці знешнім выглядам, не такі, як усе’, *белая костка*
‘чалавек знатнага (часцей дваранскага) паходжання’, *белы свет* ‘навакольная рэчаіснасць – сусвет, зям-
ля, з усім, што на ёй існуе; жыццё ва ўсіх яго праявах’. Умоўна да гэтай групы можна было б аднесці і
ФА *не жылец* <*на белым свеце*> ‘доўга не пражыве (з-за слаблага здароўя, хваробы і пад.)’, гэтаму спрыяе
граматычна галоўны (стрыжнёвы) кампанент *жылец*. Але, па сутнасці, значэнне гэтага фразеалагізма не
дазваляе яго суаднесці ні з назоўнікамі, ні з іншымі часцінамі мовы, паколькі яно тлумачыцца сло-
вазлучэннем ‘доўга не пражыве’. Больш падстаў на тое, каб лічыць дадзены фразеалагізм несудадным
з часцінамі мовы.

З дзеясловамі суадносяцца толькі 4 фразеалагізмы: *не бачыць белага свету* ‘не ведаць спакою, пакутаваць’ (ад непасільнай працы, вялікага клопату і пад.), *выводзіць на белы свет, вывесці на белы свет* ‘даводзіць што-н. да ведама публікі; выкрываць’, *ні ачарніць ні абяліць, рабіць з белага чорнае (белае чорным)* ‘падаваць што-н. у іншым выглядзе, беспадстаўна перайначваць’. Гэтыя адзінкі абазначаюць дзеянне і выражаюць яго ў дзеяслоўных катэгорыях трывання, часу, ладу, а таксама роду.

Па суадносінах з прыслоўямі вылучаецца таксама невялікая колькасць ФА – усяго 4 адзінкі: у *белых пальчатках* ‘далікатна і бяскроўна (ваяваць, біцца і пад.)’, *чорным па белым, у <белы> свет як у капейку* ‘у неведомым напрамку, не выбіраючы дарогі, абы-куды, неведома куды (ісці, пайсці, ехаць і пад.)’ і інш. У сказе гэтыя ФА звязваюцца з дзеясловамі-суправаджальнікамі, па значэнні яны адносяцца да якасных (у *белых пальчатках*) або акалічнасных (у *<белы> свет як у капейку*).

Астатнія фразеалагізмы гэтай групы намі кваліфікуюцца як несудадносныя з пэўнымі часцінамі мовы, паколькі іх значэнні тлумачацца неаднаслоўна, а словазлучэннямі.

3) Група фразеалагізмаў з кампанентам “белы” вылучаецца таксама і тым, што ў структуры трох ФА камбінуюцца два колеры – “белы” і “чорны”, напрыклад: *чорным па белым, ні ачарніць ні абяліць, рабіць з белага чорнае (белае чорным)*. З іншымі колерамі ў складзе фразеалагізмаў белы колер не спалучаецца.

4) ФА з кампанентам “белы” часцей абазначаюць разнастайныя акалічнасці, у якіх дзейнічае асоба (*чорным па белым, шыта (сшыта) белымі ніткамі*), фізічны, эмацыянальны стан асобы (*не бачыць белага свету* ‘не ведаць спакою, пакутаваць’, *на белым кані*), яе становішча ў грамадстве (*белая костка*), а таксама з’явы аб’ектыўнай рэчаіснасці (*белая пляма* ‘недаследаваны ці маладаследваны раён, край’ або ‘нявырашанае пытанне, нераспрацаваная праблема’).

Частка ФА з кампанентам “белы” ўжываецца ў нейтральным значэнні і не надае асобе адмоўнай або станоўчай ацэнкі (*чорным па белым, да белых мух, не бачыць белага свету*). Іншыя фразеалагізмы ўжываюцца ў станоўчых кантэкстах (*белая костка, у белых пальчатках, на белым кані*). Можна сказаць, што фразеалагізмы з каларонімам “белы” у семантычных адносінах або нейтральныя, або станоўчыя.

Заклучэнне. У “Слоўніку фразеалагізмаў” І. Я. Лепешава выяўлена 19 ФА з кампанентам “белы”. Паводле граматычных паказчыкаў яны суадносяцца з трыма часцінамі мовы – назоўнікамі, дзеясловамі, прыслоўямі і не суадносяцца з прыметнікамі. Адзінкавыя ФА належаць да несудадносных з ніякімі часцінамі мовы. Назва белага колеру пераважна перадаецца прыметнікамі, значна радзей – субстантываванымі прыметнікамі і вельмі рэдка – дзеясловамі.

Вылучаюцца асобныя фразеалагізмы, у структуры якіх спалучаюцца два колеры – чорны і белы. З іншымі колерамі ў складзе фразеалагізмаў белы колер не камбінуецца.

Нацыянальна-культурная адметнасць даследаваных ФА заключаецца ў тым, што яны часцей выкарыстоўваюцца пры абазначэнні акалічнасцей дзеяння, фізічнага стану асобы, а таксама яе становішча ў грамадстве. Такія адзінкі выяўляюцца ў нейтральным і станоўчым кантэкстах і не назіраюцца ў адмоўным, што, верагодна, з’яўляецца нацыянальна-культурнай адметнасцю беларускай фразеалогіі.

Літаратура

1. Лепешаў, І. Я. Слоўнік фразеалагізмаў. У 2 т. / І. Я. Лепешаў. – Мінск: Беларус. Энцыклапедыя імя П. Броўкі, 2008. – Т. 1. А–Л. – 672 с.; – Т. 2. М–Я. – 704 с.
2. Бабіч, Ю. М. Колеравая і светлавая эстэтыка ў мове твораў Я. Коласа: Манаграфія / Ю. М. Бабіч. – Віцебск: УА “ВДУ імя П. М. Машэрава”, 2002. – 127 с.
3. Бабаед, І. А. Дзеянне закона амбівалентнасці колеравай сімволікі ў мове твораў Янкі Купалы / І. А. Бабаед // Беларуская літаратура і мировой літаратурны працэс: міжнарод. навуц. сб. / Полон. гос. ун-т. – Полонк, 2007. – Вып. 2. – С. 126–132.

ЛЕКСИКОГРАФИЧЕСКИЙ АСПЕКТ ЛИНГВОСТРАНОВЕДЕНИЯ

Кухальская В.В.

студентка 5 курса ВГУ имени П.М. Машерова, г. Витебск, Республика Беларусь

Научный руководитель – Гальченко Л.В., доцент

Человеческий язык – это социальное явление. Он представляет собой одно из важнейших средств общения людей и отражает материальную и духовную культуру определенной нации. Следовательно, каждый язык имеет национально-культурные особенности, которые связаны с жизнью и развитием конкретного общества. Овладеть иностранным языком невозможно без знакомства с иноязычной культурой. Изучающие иностранный язык обычно ставят первоочередной целью овладение навыками коммуникации. Однако знание лексики и правил грамматики не помогут преодолеть культурный барьер. А для этого нужно изучать историю, культуру и образ жизни носителей языка. И только в этом случае человек полностью сможет освоить иностранный язык. Этим аспектом обучения иностранным языкам занимается лингвострановедение.